

Funkční styly

- **Prostě sdělovací**
 - Každodenní komunikace, hovorová čeština
- **Publicistický**
 - Zapůsobení na co nejvíce příjemců, informování o aktuálním dění, média
 - Připravené předem
- **Administrativní**
 - Oblast úřední komunikace
 - Spisovná čeština, termíny
 - Často jednáno jménem úřadu, firmy
 - Zaměřeno na sdělení faktů – nařízení, zákony, úřední dopisy
- **Odborný**
 - Odborné časopisy a učebnice, příručky
 - Podání přesných informací z různých oborů
 - Od autora vyžadujeme odborné znalosti
 - Terminologie
- **Umělecký**
 - Umělecká literatura
 - Styl spisovatelů
 - Snaha zapůsobit na city
- **Řečnický**
 - Veřejné projevy při společenských událostech
 - Snaha ovlivnit posluchače, předat jim myšlenku
 - Většinou předem připravený
 - Spisovná čeština, hovorové výrazy

Slohové postupy

- **Informační**
 - Podává fakta (co se kdy a kde stalo), ale nevysvětluje
 - Třeba i forma výčtu
- **Vyprávěcí**
 - Průběh jedinečného děje
 - Zápletka, vyvrcholení, rozuzlení děje
 - Usiluje o zajímavost, napětí
- **Úvahový**
 - Vyjadřuje názory autora
 - Zamyšlení, hodnocení, srovnávání
- **Charakterizační**
 - Charakteristika – vystihuje vnitřní znaky osoby
 - Charakteristika přímá – povahové rysy uvádíme přímo
 - Charakteristika nepřímá – závěry o člověku podle jeho jednání v daných situacích
- **Popisný**
 - Zachycuje znaky a rysy skutečnosti (věci, osoby, zvířete, jiného jevu)
- **Výkladový**
 - Vysvětluje podstatu jevu (nejen vnější znaky, ale i vnitřní vztahy, souvislosti, příčinné jevy)

Literární epochy, směry, proudy, hnutí a skupiny

- **Antika** = období starověku na území Řecka a Říma (8. století př. n. l. – 5. století n. l.) – 476 n. l. byl zánik Západořímské říše
- **Středověk** = období mezi koncem antiky a začátkem novověku
 - Raný středověk (5. století – 11. století)
 - Vrcholný středověk (11. století – 14. století)
 - Pozdní středověk (14. století – 15. století)
- **Renesance** = 14. století, znovuzrození, nezávislost a optimismus
- **Humanismus** = 14. století, směr a myšlenkový proud, poznání člověka, nové pojetí lidskosti
- **Baroko** = 17. – 18. století, pocity bolesti a utrpení, nedůvěra v rozum
- **Klasicismus** = 17. – 18. století, rozumová kázeň (cit podřízen rozumu), 3 jednoty dramatu: místo, čas, děj
- **Osvícenství** = 17. – 18. století, důvěra v osvícený rozum, svoboda myšlení
- **Preromantismus** = 18. století, přechod mezi klasicismem a romantismem, důraz na cit, návrat k přírodě
- **Romantismus** = 19. století, důraz na cit, nešťastná láska, hrdina je osamělý, výjimečný a je proti společnosti
- **Realismus** = 19. století, pravdivý obraz skutečnosti, kritika nedostatků společnosti
- **Naturalismus** = 19. století, zachycuje nezkreslenou realitu, detailní popis prostředí a situací
- **Literární moderna** = fkonec 19. století
 - **Symbolismus** = popisování skutečnosti pomocí symbolů a znaků
 - **Impresionismus** = hlavním námětem je krajina s jejími proměnami
 - **Dekadence** = úpadek, zálibení ve smutku, nudě, pocity rozkladu a smrti
- **Modernismus** = konec 19. století, rozbití klasické formy realistického vyprávění, izolace hranice reality a snu
- **Avantgarda** = 1. pol. 20. století, shrnutí pro literární směry
 - **Expresionismus** = zprostředkování skutečnosti pomocí dojmů, deformace reality
 - **Dadaismus** = důraz na nesmysl a nelogičnost, vystřihávání slov z novin a náhodné skládání vět
 - **Futurismus** = odpoutání od minulosti, úcta moderní civilizace a techniky
 - **Poetismus** = odvedení od těžké reality do světa fantazie a zábavy, pocity radosti a klidu
 - **Surrealismus** = osvobození mysli, sny, dojmy a představy, dílo Persistence paměti od Salvadora Dalí
 - **Kubismus** = obraz zaznamenáván z více úhlů, obrazy rozkládány na krychle
 - **Civilismus** = zobrazení technických vymožeností a moderního života
- **Existencialismus** = filozofický směr po první světové válce (1914 – 1918), zabývá se existencí člověka
- **Socialistický realismus** = směr schválen od roku 1932 jako oficiální směr pro literaturu a umění
- **Magický realismus** = směr ve kterém se prolíná reálná skutečnost s iluzí (sny, halucinace, myty)
- **Absurdní drama** = vznik po druhé světové válce, zobrazuje skutečnost jako nesmyslnou, pocity osamocení člověka
- **Postmodernismus** = 20. – 21. století, otevřenost jazykového i vypravěčského experimentu
- **Májovci** = 2. pol. 19. století, 1858 Almanach MÁJ, navazovali na K. H. Máchu a bojovali proti sociálnímu útlaku, členové: Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Josef Barák
- **Ruchovci** = 19. století, téma: sociální tematika, česká literatura, členové: Svatopluk Čech
- **Lumírovci** = 19. století, snaha povznést českou literaturu na evropskou úroveň, členové: Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer
- **Česká moderna** = generace básníků 19. – 20. století, osobité pojetí tvorby, svobody tvorby, členové: Otokar Březina, Antonín Sova, Karel Hlaváček, František Xaver Šalda
- **Generace buřičů** = 19. století, bohémský způsob života, směřování k lidové tvorbě, členové: Viktor Dyk, Fráňa Šrámek, Stanislav Kostka Neumann, Karel Toman, František Gellner, Petr Bezruč
- **Devětsil** = český umělecký svaz v letech 1920 – 1930, členové: Jaroslav Seifert, Voskovec a Werich
- **Skupina 42** = 1942 – 1948, téma: město, člověk, členové: Jiří Kolář, Josef Kainar, Ivan Blatný
- **Prokletí básníci** = 19. století, psali o věcech, o kterých se nemluvilo, hledali krásu v ošklivosti, členové: Jean Arthur Rimbaud, Charles Baudelaire, Otokar Březina
- **Ztracená generace** = kolem roku 1900, zažili válku a tak jí zobrazovali v dílech, členové: Ernest Hemingway (Stařec a moře), Erich Marie Remarque (Na západní frontě klid)
- **Beatníci** = 1950, hnutí v USA, bohémský způsob života, ovlivnění náboženskými a filozofickými představami

Literární žánry

- **Anekdota** = humorné vyprávění
- **Bajka** = zvířata jednají a mluví jako lidé, na konci je ponaučení
- **Balada** = má pochmurný děj, většinou má tragický konec
- **Cestopis** = soubor autorových zážitků o cestě
- **Elegie** = žalozpěv, projev smutku
- **Epigram** = krátká satirická báseň (kritizuje)
- **Epos** = dlouhá báseň o hrdinských činech
- **Fantasy** = výskyt magie, nadpřirozených prvků, bohové, bájně bytosti
- **Kaligram** = báseň ve které jsou písmena uspořádána do obrazce
- **Komedie** = dramatický žánr, humorný pohled, má šťastný konec
- **Tragédie** = dramatický žánr, člověk prohraje boj s vlastním osudem a je dohnán k záhubě
- **Kronika** = popisuje průběh historické události
- **Legenda** = život světce
- **Mýtus** = výklad událostí založen částečně na historických událostech a částečně na fantastických motivech
- **Povídka** = jednoduchý krátký příběh, charakter hlavní postavy se nemění
- **Novela** = jednoduchý a poutavý příběh středního rozsahu
- **Óda** = oslavná báseň
- **Pásmo** = rozsáhlá báseň, jedna představa se váže k druhé
- **Píseň** = báseň určená ke zpěvu
- **Poema** = veršovaná skladba skládající se z několika zpěvů
- **Pohádka** = příběh s fantastickými motivy, hrdina musí splnit nějaký úkol
- **Pověst** = příběh vázaný konkrétní historickou událostí, osobou, lokalitou
- **Román** = může mít jakékoliv téma, bývá velmi dlouhý, komplikovanější děj
- **Sci-fi** = neznámé technologie, neznámé formy života, (vesmír, budoucnost)
- **Sonet** = báseň, která má přesně daný počet veršů (14 veršů – dvě čtyřverší, dvě trojverší)
- **Romance** = báseň, která má optimistické téma (většinou láska)

Literární druhy

- Lyrika, Epika, Drama x Poezie, Próza, Drama
- **Lyrika / Poezie** – nedějovost, pocity, úvahy, nálady, většinou forma básniček
- **Epika / Próza** – dějovost
- **Drama** – příběh je hraný, dialogy a monology

Světová literatura do konce 18. století

- **Epos o Gilgamešovi** = rozsáhlá epická veršovaná skladba od neznámého autora, nejstarší epické dílo literatury, je o životě a osudech Gilgameše (ze dvou třetin bůh a z jedné třetiny člověk)
- **Bible (Starý a Nový zákon)** = soubor starověkých posvátných textů, **Starý zákon** je psán hebrejsky a je tvořen posvátnými texty judaismu (židé) a **Nový zákon** je psán řecky a je o životě Ježíše Krista
- **HOMÉR** = nejstarší řecký básník, autor básní Ilias & Odyssea
- **EZOP** = zakladatel řecké bajky 6. st. př. n. l., dílo Ezopovy bajky
- **SOFOKLES** = starořecký dramatik 5 st. př. n. l., zavedl 3. herce, tragédie Antigóné, Élektrá
- **OVIDIUS** = římská literatura 1. st. př. n. l., milostná lyrika, dílo Umění milovat a Proměny
- **Píseň o Rolandovi** = oslava činů rytíře Rolanda, 11. století
- **DANTE ALIGHIERI** = italská renesance 13. století, dílo Božská komedie
- **FRANCESCO PETRARCA** = italská renesance 13. století, dílo Sonety Lauře
- **GIOVANNI BOCCACCIO** = italská renesance 13. století, dílo Dekameron
- **FRANCOIS VILLON** = francouzská renesance 15. století, dílo Velký testament, Malý testament
- **MIGUEL DE CERVANTES** = španělská renesance 16. století, dílo Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha
- **WILLIAM SHAKESPEARE** = anglická renesance 16. století, dílo Romeo a Julie, Hamlet
- **MOLIÉRE** = francouzský spisovatel 17. století, dílo Lakomec
- **DANIEL DEFOE** = anglický spisovatel 17. století, dílo Robinson Crusoe
- **JONATHAN SWIFT** = irský spisovatel 17. století, dílo Gulliverovy cesty
- **VOLTAIRE** = francouzské osvícenství 18. století, dílo Filozofické listy, Filozofický slovník
- **JOHANN WOLFGANG GOETHE** = německý básník 18. století, dílo Faust

Česká literatura do konce 18. století

- **KONSTANTIN a METODĚJ** = 863 n. l. příchod do Velkomoravské říše, řeč staroslověnština a 1. písmo hlaholice, dílo Proglas, Kyjevské listy
- **Kristiánova legenda** = latinský spis o křesťanství a prvních světcích – sv. Václav a sv. Ludmila
- **Hospodine, pomiluj ny** = 1. česká duchovní píseň, 10. – 11. století
- **KOSMAS** = autor latinsky psané Kroniky České, která končí 1125 (úmrtí Kosma)
- **Alexandreida** = oslava Alexandra Velikého od neznámého autora, 14. století
- **Kronika tak řečeného Dalimila** = nejstarší česky psaná veršovaná kronika od neznámého autora, 14. století
- **Mastičkář** = české drama z literatury doby Karlovy, 14. století
- **Podkoní a žák** = česká báseň z literatury doby Karlovy, 14. století
- **JAN HUS** = kněz, rektor na UK, kritizoval společnost, byl pozván na koncil do Kostnice -> neodvolal -> 6. 7. 1415 upálen, dílo O církvi, O pravopise českém, Postila, Výklad Viery, Desatera a Páteře
- **VÁCLAV HÁJEK Z LIBOČAN** = český humanismus a renesance 16. století, dílo Kronika česká
- **JAN AMOS KOMENSKÝ** = české baroko 16. – 17. století, „Učitel národů“, dílo Labyrint světa a ráj srdce
- **BEDŘICH BRIDEL** = české baroko 17. století, dílo Co Bůh? Člověk?, Jesličky

Světová literatura 19. století

- **WALTER SCOTT** = anglický romantismus, dílo Ivanhoe
- **JANE AUSTENOVÁ** = anglický romantismus, dílo Pýcha a předsudek
- **GEORGE GORDON BYRON** = anglický romantismus, dílo Džaur, Korzár, Lara
- **ALEXANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN** = ruský romantismus, dílo Evžen Oněgin
- **HONORÉ DE BALZAC** = francouzský romantismus, dílo Lidská komedie
- **VICTOR HUGO** = francouzský romantismus, dílo Bídníci, Chrám Matky Boží v Paříži
- **ALEXANDRE DUMAS STARŠÍ** = francouzský romantismus, dílo Tři mušketýři
- **ALEXANDRE DUMAS MLADŠÍ** = francouzský romantismus, dílo Dáma s kaméliemi
- **EDGAR ALLAN POE** = americký romantismus, dílo Jáma a kyvadlo
- **NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL** = ruský kritický realismus, dílo Revizor

- **FJODOR MICHALJOVIČ DOSTOJEVSKIJ** = ruský realismus, dílo Zločin a trest
- **LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ** = ruský realismus, dílo Vojna a mír
- **ANTON PAVLOVIČ ČECHOV** = ruský dramatik, dílo Višňový sad
- **CHARLES DICKENS** = anglický kritický realismus, dílo Oliver Twist
- **OSCAR WILDE** = anglický dramatik, dílo Obraz Doriana Graye
- **WALT WHITMAN** = americký spisovatel, dílo Stébla trávy
- **GUSTAVE FLAUBERT** = francouzský realismus, dílo Paní Bovaryová
- **CHARLES BAUDELAIRE** = francouzský básník, hnutí **prokletí básníci**, dílo Květy zla
- **JEAN ARTHUR RIMBAUD** = francouzský básník, hnutí **prokletí básníci**, dílo Opilý koráb
- **JULES VERNE** = francouzský spisovatel, dílo Dvacet tisíc mil pod mořem
- **ÉMILE ZOLA** = francouzský naturalismus, dílo Zabiják
- **HENRIK IBSEN** = norský dramatik, dílo Peer Gynt

Česká literatura 19. století (národní obrození – obnova českého jazyka a uvědomění národu)

- **JOSEF DOBROVSKÝ** = 1. fáze národního obrození, dílo Slovník německo-český
- **JOSEF JUNGSMANN** = 2. fáze národního obrození, dílo Slovník česko-německý, Slovesnost
- **FRANTIŠEK LADISLAV ČELAKOVSKÝ** = 2. fáze národního obrození, dílo Ohlas písní ruských
- **JOSEF KAJETÁN TYL** = 3. fáze národního obrození, dílo Fidlovačka, Strakonický dudák
- **KAREL JAROMÍR ERBEN** = 3. fáze národního obrození, dílo Kytice
- **KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ** = 3. fáze národního obrození, dílo Král Láva, Tyrolské elegie
- **BOŽENA NĚMCOVÁ** = 3. fáze národního obrození, dílo Babička
- **KAREL HYNEK MÁCHA** = 3. fáze národního obrození, dílo Máj
- **Rukopis královédvorský** = rukopis obsahující básně, byl označen jako padělek
- **Rukopis zelenohorský** = rukopis obsahující básně, byl označen jako padělek
- **JAN NERUDA** = generace Májovců, dílo Povídky malostranské
- **JOSEF VÁCLAV SLÁDEK** = Ruchovci, dílo Slezské písně a České znělky
- **SVATOPLUK ČECH** = Ruchovci, dílo Husita na Baltu
- **JAROSLAV VRCHLICKÝ** = Lumírovci, dílo Noc na Karlštejně
- **ALOIS JIRÁSEK** = historická próza, dílo Staré pověsti české
- **VILÉM MRŠTÍK** = venkovská próza, dílo Pohádka máje, s bratrem dílo Maryša

Světová literatura 20. století

- **THOMAS MANN** = německý spisovatel, dílo Smrt v Benátkách
- **ERICH MARIA REMARQUE** = německý spisovatel, dílo Na západní frontě klid
- **GUILLAUME APOLLINAIRE** = francouzský spisovatel, dílo Kaligramy
- **ALBERT CAMUS** = francouzský spisovatel, dílo Cizinec
- **JAMES JOYCE** = irský spisovatel, dílo Dubliňané
- **SAMUEL BECKETT** = irský dramatik, dílo Čekání na Godota
- **FRANZ KAFKA** = pražský německy píšící spisovatel, dílo Proměna
- **BORIS PASTERNAK** = ruský spisovatel, dílo Doktor Živago
- **MICHAIL BULGAKOV** = ruský spisovatel, dílo Mistr a Markétka
- **ALEXANDR SOLŽENICYN** = ruský spisovatel, dílo Souostroví Gulag
- **ERNEST HEMINGWAY** = americký spisovatel, dílo Stařec a moře
- **JOHN STEINBECK** = americký spisovatel, dílo Hrozny hněvu
- **JACK KEROUAC** = americký spisovatel, dílo Na cestě
- **WILLIAM STYRON** = americký spisovatel, dílo Sophiina volba
- **TENNESSEE WILLIAMS** = americký dramatik, dílo Kočka na rozpálené plechové střeše
- **GEORGE ORWELL** = anglický spisovatel, dílo 1984, Farma zvířat

- **FRIEDRICH DÜRRENMATT** = švýcarský dramatik, dílo Fyzikové
- **GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ** = kolumbijský spisovatel, dílo Sto roků samoty
- **UMBERTO ECO** = italský spisovatel, dílo Jméno růže

Česká literatura 20. století

- **ANTONÍN SOVA** = dílo Z mého kraje
- **PETR BEZRUČ** = dílo Slezské písně (Maryčka Magdonova)
- **OTOKAR BŘEZINA** = představitel symbolismu, dílo Tajemné dálky (báseň Moje matka)
- **STANISLAV KOSTKA NEUMANN** = dílo Nové zpěvy, Rudé zpěvy, Kniha lesů, vod a strání
- **VIKTOR DYK** = ironik a satirik, dílo Krysař
- **FRÁŇA ŠRÁMEK** = studoval v Písku, dílo Stříbrný vítr, Měsíc nad řekou
- **IVAN OLBRACHT** = dílo Nikola Šuhaj loupežník
- **JAROSLAV HAŠEK** = dílo Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války
- **JAROSLAV DURYCH** = dílo Bloudění
- **KAREL ČAPEK** = dílo Válka s mloky, drama Bílá nemoc, R.U.R
- **VLADISLAV VANČURA** = dílo Dlouhý, Široký a Bystrozraký
- **JAROSLAV HAVLÍČEK** = psychologická próza, dílo Neviditelný
- **JIŘÍ WOLKER** = proletářská poezie – revoluční přeměna světa, dílo Těžká hodina, Host do domu
- **VÍTĚZSLAV NEZVAL** = dílo Edison, Básně noci
- **JAROSLAV SEIFERT** = básník, dílo Maminka
- **FRANTIŠEK HALAS** = dílo Torzo naděje
- **VLADIMÍR HOLAN** = dílo Vanutí, Oblouk
- **JAN WERICH, JIŘÍ VOSKOVEC** = společně s Jaroslavem Ježkem se proslavili v Osvobozeném divadle
- **FRANTIŠEK HRUBÍN** = dílo Romance pro křídlovku
- **JIŘÍ KOLÁŘ** = dílo Prométheova játra
- **BOHUMIL HRABAL** = dílo Ostře sledované vlaky, Postřižiny
- **JIŘÍ ORTEN** = dílo Čítanka jaro
- **JAN SKÁCEL** = dílo Kolik příležitostí má růže
- **LADISLAV FUKS** = dílo Spalovač mrtvol
- **JOSEF ŠKVORECKÝ** = dílo Zbabělci
- **ARNOŠT LUSTIG** = dílo Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou
- **LUDVÍK VACULÍK** = dílo Dva tisíce slov
- **PAVEL KOHOUT** = dílo Čas lásky a boje
- **MILAN KUNDERA** = dílo Žert
- **OTA PAVEL** = dílo Smrt krásných srnců
- **ZDENĚK SVĚRÁK, LADISLAV SMOLJAK** = Divadlo Jára Cimrmana, hra Dobytí severního pólu
- **VLADIMÍR PÁRAL** = dílo Šest pekelných nocí
- **JOSEF TOPOL** = dramatik, hra Konec masopustu
- **VÁCLAV HAVEL** = dramatik, 1. prezident České republiky, dílo Audience

1. Etapa 1945-1948

- Jan Drda – Hrátky s čertem (jinotajné hry)
- Konec osvobozeného divadla

2. etapa 1948-1956

- politicky motivované hry
- budovatelská dramata

3. etapa 1956-1968

- Josef Topol – niterná problematika mladého člověka a jeho vnitřní krize
- Uvolnění režimu → absurdní drama (Václav Havel, Ladislav Smoček)
- Proud ovlivněný existencialismem (Milan Kundera)
- Proud vyjadřující etické problémy (Milan Uhde)
- Divadla malých forem

4. Etapa 1968-1989

- Normalizace → uzavírání divadel, zákaz některých autorů

5. Etapa 1989-současnost

- Kamenná divadla = velké scény
- Divadla malých forem = malé scény

Kamenná divadla

- Divadlo na Vinohradech
- Národní divadlo v Praze, Brně
- **Reduta**
 - Jiří Suchý, Jiří Šlitr, Ivan Vyskočil – 1. divadlo založené po roce 1945
- **Divadlo Na zábradlí**
 - Jiří Suchý a Ivan Vyskočil
 - Dramata Milana Kundery
- **Semafor (SEdm MALých FOrem)**
 - Jiří Suchý
 - Hudebně zábavné pražské divadlo
 - Šimek – Grossmann
- **Činoherní klub**
 - Ladislav Smoček, Alena a Jaroslav Ostrých
 - Herci: Jiří Kodet, Pavel Landovský, Josef Abrhám
 - Hry psány hercům na tělo
 - N. V. Gogol – Revizor

Divadla malých forem

- **Studio YPSILON**
 - Jan Schmid
 - Kolektivní improvizace, naivní humor
- **Divadlo na provázku**
 - Divák vtažen do děje
 - Hlavní protagonisté: Bolek Polívka, Miroslav Donutil, Jiří Pecha
 - Milan Uhde – Balada pro banditu
- **Ha-Divadlo (hanácké)**
 - Dramatik Arnošt Goldflam – „ONDRÁŠ“
- **Sklep**
 - Herci: Tomáš Hanák, Tomáš Vorel, Milan Šteindler, David Vávra
 - Netradiční poetika, parodie, satira
- **Divadlo Jára Cimrmana**
 - Založeno Svěrákem, Smoljakem
 - Hra s nesmyslem

Milan Kundera

- Majitelé klíčů

Josef Topol

- Konec masopustu
 - Náročná hra, nemá skoro žádný děj
 - Postavy:
 - Gymnazista Rafael
 - Malorolník František Král
 - Sestry Věra a Marie
 - Holíč Smrťák

Absurdní drama a Václav Havel

- Pocity bezmoci
- Nesmysly, fráze, prvky plané rétoriky
- Díla:
 - Moc bezmocných (dílo publicistické)
 - Dílo dramatické:
 - Zahradní slavnost
 - Vyrozumění
 - Žebrácká opera
 - Audience
 - Vernisáž
 - Protest
 - Largo desolato
 - asanace

Skladba vět

- **Věta hlavní**
 - Není závislá na žádné jiné větě, takže může stát samostatně i mimo souvětí
 - Každé souvětí musí mít alespoň jednu hlavní větu
 - Pomocí věty hlavní se můžeme zeptat na větu vedlejší
- **Věta vedlejší**
 - Je závislá na jiné větě vedlejší, nebo na větě hlavní
 - Nemůže stát samostatně bez své řídící věty
- **Souvětí souřadné**
 - Obsahuje nejméně dvě věty hlavní a libovolný počet vět vedlejších
 - Nemusí mít žádnou vedlejší větu
 - Každá hlavní věta může stát sama o sobě
- **Souvětí podřadné**
 - Obsahuje pouze jednu větu hlavní a libovolný počet vět vedlejších
 - Jedna věta závisí na druhé mluvnicky jako její větný člen
- **Věta dvojčlenná** – má podmět a přísudek
- **Věta jednočlenná** – má pouze přísudek
- **Větný ekvivalent** – nemá podmět ani přísudek (Stát! Nefotit! Lenko! Pšt! Ano. Ne. Jasně. Rychle!)
- **Synonymum** = slovo stejného významu
- **Antonymum** = slovo opačného významu
- **Homonymum** = slovo stejné podoby, ale odlišného významu (los jako zvíře, los do tomboly)

Větné členy

- **Holý** – pes, štěkal, otec, cesta, pilný
- **Rozvitý** – starostlivý otec, dlouhá cesta
- **Několikanásobný** – starostlivý a hodný otec, Adam a Marie šli ven

Podmět

- Podstatné jméno
- Říká Kdo, co dělá?
- Ptáme se na něj přísudkem
- Bývá v prvním pádě
 - Maminka vařila oběd.
- **Vyjádřený podmět** – je ve větě slovně vyjádřen
- **Nevyjádřený podmět** – není ve větě slovně vyjádřen, ale známe ho
- **Neurčitý podmět** – je neznámý, lze ho nahradit za ono

Přísudek

- Sloveso
- Vyjadřuje co dělá podmět
- Přísudek musí být v každé větě
- Shoduje se s podmětem v osobě a čísle
 - Maminka vařila/vaří/bude vařit oběd.

Předmět

- Rozvíjí přísudek
- Ptáme se na něj pádovými otázkami (kromě 1. a 5. pádu)
 - Maminka se zlobila na **Pepu**.

Přívlastek

- Blíže určuje podstatné jméno
- Ptáme se Jaký? Který? Čí?
 - **Přívlastek shodný**
 - Shoduje se s podstatným jménem v rodě, čísle a pádě
 - Stojí před podstatným jménem
 - Vyjádřen přídavným jménem
 - **Velký** pes leze **malým** oknem.
 - **Přívlastek neshodný**
 - Neshoduje se s podstatným jménem v rodě, čísle a pádě
 - Stojí za podstatným jménem
 - Vyjádřen podstatným jménem, slovesem v infinitivu
 - Dostal jsem buchtu od **babičky**.

Příslůvečné určení

- Vyjadřuje okolnosti děje nebo stavu
 - **PU místa**
 - Kde? Odkud? Kudy? Kam?
 - Pes vlezl **do boudy**.
 - **PU času**
 - Kdy? Odkdy? Dokdy? Jak často? Jak dlouho?
 - **Včera** jsem přišel pozdě.
 - **PU způsobu**
 - Jak? Jakým způsobem?
 - Vypadalo to **hezky**.
 - **PU míry**
 - Do jaké míry? Jak moc? Nakolik?
 - Vypadalo to **docela** hezky.
 - **PU účelu**
 - Za jakým účelem?
 - Připili si **na zdraví**.
 - **PU podmínky**
 - Za jakých podmínek?
 - **Za deště** nikam nepůjdu.
 - **PU přípustky**
 - I přes co? Navzdory čemu?
 - **Navzdory dešti** šli ven.

Doplněk

- Závisí na slovesu (přísudku) a na podstatném jméně nebo zájmeně (podmět, předmět)
- Jaký? Jako Kdo? Jako co? Jak? Kým? Čím?
- Nechal limonádu **nedopitou**.

!!VŽDY DVĚMA, NIKDY DVĚMI!!

Určujeme u podstatných jmen

Rody podstatných jmen

- Rod mužský – TEN
- Rod ženský – TA
- Rod střední – TO

Číslo

- Jednotné
- Množné
- Pomnožné – tvar množného čísla i když označují jednu věc (dveře, záda, kalhoty...)

Pády

- 1. Kdo? Co?
- 2. Bez koho? Bez čeho?
- 3. Komu? Čemu?
- 4. Koho? co? (vidíme)
- 5. Oslovujeme, voláme
- 6. O kom? O čem?
- S kým? S čím?

Vzory podstatných jmen

- **Ženské**
 - Žena, růže, píseň, kost
- **Mužské**
 - Pán, hrad, muž, stroj, předseda, soudce
- **Střední**
 - Město, moře, kuře, stavení

Určujeme u přídavných jmen

Vzory přídavných jmen

- Mladý
- Jarní
- Otcův
- Matčin

Určujeme u sloves

Osoba

- Já
- Ty
- On, ona, ono
- My
- Vy
- Oni, ony, ona

Číslo

- Jednotné
- Množné

Čas

- Minulý
- Přítomný
- Budoucí

Způsob

- Oznamovací (Jdu. Jdeš?)
- Rozkazovací (Jdi. Jděme!)
- Podmiňovací (Šel bys. Bývali bychom šli)

Rod

- Činný (Já čtu knihu.)
- Trpný (Kniha je čtena mnou.)

Vid

- **Dokonavý**
 - Vyjadřují děj, který se odehrál nebo odehraje
 - Nemůžeme je vyjádřit v přítomném čase
- **Nedokonavý**
 - Můžeme vyjádřit ve všech časech
 - Vyjadřují děj, který trvá a nic nám neříká o jeho ukončení
 - V budoucím čase slovo **bude**

Slovní druhy

1. **Podstatná jména (určujeme u nich rod, číslo, pád, vzor)**
 - a. Názvy osob, zvířat, věcí
2. **Přídavná jména (určujeme vzor)**
 - a. Vlastnosti a vztahy podstatných jmen
3. **Zájmena**
 - a. **Osobní** – já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona, se, si
 - b. **Přivlastňovací** – můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich, svůj
 - c. **Ukazovací** – ten, tento, tehle, onen, takový, týž, tentýž, sám, to, tom, ta
 - d. **Tázací** – kdo? Co? Jaký? Který? Čí?
 - e. **Vztažná** – kdo, co jaký, který, čím, jenž
 - f. **Záporná** – nikdo, nic, nijaký, ničí, žádný
 - g. **Neurčitá** – někdo, nějaký, některý, lecco, něco, něčí, kdosi, cokoli
 - h. **Vymezovací** – sám, týž, všechen, každý
4. **Číslovky**
 - a. **Základní** – tři, polovina, dvě stě, mnoho
 - b. **Řadové** – osmý, několikátý
 - c. **Souborové** – dvoje, patero
 - d. **Druhé** – dvojí, trojí
 - e. **Násobné** – trojnásobný, mnohokrát
 - f. **Podílné** – po dvou, po několika
 - g. **Určité** – přesný počet (dvakrát, dva, dvojnásobný)
 - h. **Neurčité** – počet jen obecně (několik, několikrát, několikanásobný, málo, moc)

5. **Slovesa** (určujeme osobu, čísla, čas, způsob, rod, vid)
a. Vyjadřují činnosti (co dělají) osoby, zvířata, věci

Modální slovesa – zda je děj možný, nutný – např. budeme muset, chce, být nucen, být povinen

6. **Příslovce**

- a. **Času** – Kdy? Dokdy? Odkdy?
i. Ráno, večer, zítra, teď...
- b. **Místa** – Kde? Kam? Odkud?
i. Nahoře, nahoru, tady
- c. **Způsobu** – Jak? Jakým způsobem?
i. Špatně, dobře, pomalu

Příslopečná spřežka – např. navždycky, dohromady, dokonce, občas, vcelku – spojení předložky a podstatného jména

7. **Předložky**

- a. Stojí před podstatnými jmény, zájmeny a číslovkami
i. Na, v, do, z, k, u...

8. **Spojky**

- a. Spojují větné členy nebo věty
i. **Slučovací** – a, i, ani, nebo
ii. **Odporovací** – ale, avšak, však, leč, naopak
iii. **Stupňovací** – i, ba, ba i, nadto, dokonce
iv. **Vylučovací** – nebo, aneb, buď – anebo
v. **Vysvětlovací** – totiž, vždyť
vi. **Příčinné** – neboť, vždyť, totiž
vii. **Důsledkové** – proto, a proto, tak, a tak, tudíž, a tudíž

9. **Částice**

- a. Stojí na začátku věci a uvozují ji
b. Ať, kéž, nechť

10. **Citoslovce**

- a. Ach, au, br, grr, fuj, jé, bum, prásk, haf, kuku, tiktak...

• **Apostrofa**

- Mluví se obrácí jinam než přítomnému publiku – k nepřítomné či zemřelé osobě, oslovuje neživou věc

Figury

- **Aliterace** = opakování hlášek na začátcích slov
- **Anafora** = opakování slov na začátku veršů
- **Epifora** = opakování slov na konci veršů
- **Epizeuxis** = opakování slov v jednom verši
- **Inverze** = změněný slovosled
- **Řečnická otázka** = otázka na níž nečekáme odpověď
- **Eufemismus** = přikrášení
- **Dysfemismus** = zhrubění
- **Elipsa** = vypouštění slov, která si lze domyslet

Tropy

- **Metafora** = přenesení významu na základě vnější skutečnosti (táta je **hlava** rodiny, mám **moře** problémů)
- **Metonymie** = přenesení významu na základě vnitřní skutečnosti (Poslouchám **Mozarta**, čtu **Seiferta**)
- **Personifikace** = zosobnění (lidské vlastnosti pro věci)
- **Přirovnání**
- **Epiteton** = básnický přívlastek (krvavá růže, stříbrné ticho, zemřelý déšť)
- **Oxymóron** = nesmyslné spojení slov (mrtvé milenky cit – hlavně Mácha)
- **Ironie** = opak toho co si myslíme
- **Hyperbola** = zveličení, nadsázka (umřít smíchy)
- **Dysfemismus** = slovo se silně negativním citovým zabarvením (chcípnout, huba)
- **Alegorie** = skrývá hlubší význam než se zdá
- **Inverze** = prohození slovosledu

Obraznost – obrazná pojmenování mají přenesený význam – označují něco jiného, než co lze odvodit z doslovného významu